

Avfallsplan

För sydnärkekommunerna
Askersund, Hallsberg, Laxå
och Lekeberg

2021-2025

Innehållsförteckning

Inledning	3
Nationella och internationella miljömål	4
EU:s avfallsagstiftning samt Sveriges nationella avfallsplan och avfallsförebyggande program	4
FN:s globala hållbarhetsmål	5
Avfall Sverige, 25/25-målet	6
Framtagande av avfallsplanen	7
Ansvarsfördelning	8
Mål och åtgärder	9
Genomförande och uppföljning	10
Målområde 1- Hållbar konsumtion och förebyggande av avfall	11
Delmål	12
Målområde 2 - Ökad materialåtervinning	13
Delmål	15
Målområde 3 - Minskad nedskräpning för en renare miljö	16
Delmål	17
Strategier för avfallsplanens genomförande	18
Kommunerna/Förbundet föregår med gott exempel och visar vägen	19
Kommunikation	20
Tillgänglighet	21
Samverkan och stärkt dialog	22
Styrmedel	23
Innovation	23

Inledning

En avfallsplan är ett viktigt styrdokument för kommunernas arbete mot en långsiktig hållbar avfallshantering. Genom avfallsplanen ska kommunerna sträva uppåt i avfallshierarkin där mängden avfall minskar och återvinningen av material ökar. Både ökad återanvändning och materialåtervinning är prioriterat för att skapa en långsiktig hållbar avfallshantering. Mål och åtgärder fokuserar därför på att förebygga att avfall uppkommer och att det avfall som uppstår ska omhändertas på ett så miljöeffektivt sätt som möjligt.

Sydnärkes kommunalförbund med medlemskommunerna har gjort mycket under föregående avfallsplanperiod, men det finns mer att göra. Avfallsplanen beskriver vad som behöver uppnås under de kommande fem åren. Vilket arbete som gjorts tidigare anges inom respektive målområde. Genom ökad information och dialog med kommuninvånare kan en ökad grad av återanvändning och återvinning uppnås. Ihop med detta måste de faktiska möjligheterna till inlämning av avfall som kan återanvändas eller materialåtervinnas utvecklas.

Utöver detta måldokument finns ett antal bilagor. Förslag på tänkbara åtgärder finns i en bilaga. Övriga bilagor beskriver nuläget i respektive kommun, redogör för nedlagda deponier, framtida insamlingssystem och styrmedel samt redovisar uppföljning av tidigare avfallsplan (2017-2020).

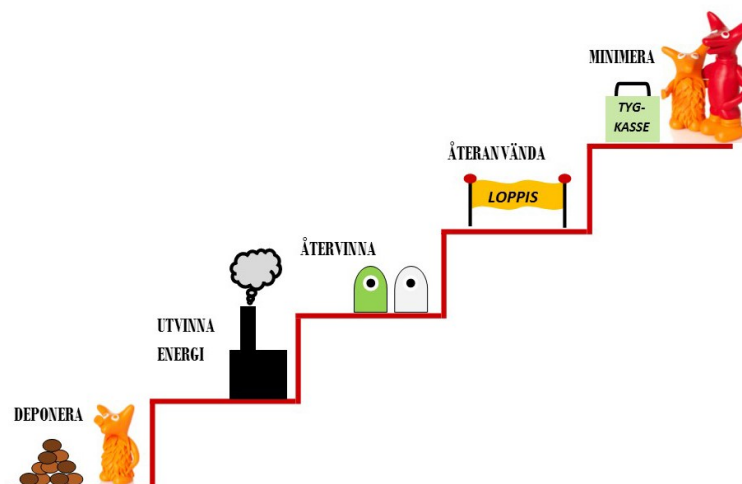
Målen i avfallsplanen har utgångspunkt i de globala och nationella miljömålen. Utöver dessa mål har även kommunerna miljömål. Genom att arbeta för att uppnå målen i avfallsplanen och sträva uppåt i avfallshierarkin kommer arbetet bidra till att kommunala, nationella och globala mål uppfylls. Under arbetet med framtagandet av avfallsplanen har även barnkonventionen beaktats.

Nationella och internationella miljömål

EU:s avfallslagstiftning samt Sveriges nationella avfallsplan och avfallsförebyggande program

Naturvårdsverket fastställde hösten 2018 Sveriges nya nationella avfallsplan och avfallsförebyggande program: *Att göra mer med mindre*. Planen och det förebyggande programmet bygger på EU:s avfallslagstiftning och avfallshierarkin (avfallstrappan) se bild nedan. Flera ändringar har gjorts i EU:s avfallslagstiftning de senaste åren vilket också avspeglas i den svenska lagstiftningen. Syftet med ändringarna är att främja en cirkulär ekonomi, att förebygga avfall samt, när det inte går, avsevärt öka återvinningen av kommunalt avfall (hushållsavfall) och förpackningar. Ett uttalat mål är att förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall (hushållsavfall) ska ha ökat till minst 55 viktprocent år 2025.

Genom att arbeta med avfallsförebyggande åtgärder och cirkulära materialflöden kan resurserna i avfallet tas tillvara. Materialåtervinningen behöver öka på ett säkert sätt och det är viktigt med teknikutveckling och efterfrågan på återvunnet material. Det behövs också stora insatser för att gå mot en mer hållbar produktion och konsumtion. Nedskräpning är ett nytt område som uppmärksammas och som pekas ut som viktigt att arbeta med.

FN:s globala hållbarhetsmål

2015 antog FN:s generalförsamling en resolution med 17 globala mål och 169 delmål för en bättre värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling.

I Agenda 2030 finns avfallsmål främst under mål 12:

- till 2030 halvera det globala matsvinnet per person
- till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall.

Nationella miljömål

Avfallshantering och avfallsförebyggande är främst placerade under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. I detta mål finns följande preciseringar:

- Användning av energi, mark, vatten och andra naturresurser sker på ett effektivt, resursbesparande och miljöanpassat sätt för att på sikt minska och att främst förnybara energikällor används.
- Avfallshanteringen är effektiv för samhället, enkelt att använda för konsumenterna och avfallet förebyggs samtidigt som resurserna i det avfall som uppstår tas till vara i så hög grad som möjligt samt att avfallets påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras.

Avfall Sverige, 25/25-målet

Avfall Sveriges långsiktiga mål är att tillväxt inte resulterar i mer avfall och att Sverige klättrar märkbart högre upp i avfallshierarkin. Avfall Sverige har också valt att komplettera det långsiktiga målet med 25/25-målet. Målet innebär att till år 2025 ska mat- och restavfallet minska med 25 procent, jämfört med 2015.

Sydnärkes kommunalförbund har valt ansluta sig till detta mål och arbeta för att uppnå målet.

Regionala miljömål

Region Örebro läns hållbarhetsarbete och miljömål redovisas i *Program för hållbar utveckling 2017-2020*. Programmet anger övergripande mål, inriktningsmål och strategier som Region Örebro län har inom området hållbar utveckling för programperioden 2017-2020. I programmet finns fem fokusområden:

- Organisationskultur och arbetssätt
- Social stabilitet, god hälsa och lika villkor
- Minskad sårbarhet, klimatpåverkan och fossilberoende
- Miljöpåverkan
- Upphandling och inköp

Fokusområdet "Miljöpåverkan" anger bland annat att "Avfallsmängderna minskar och återvinningsgraden ökar". Det lyfts även att minskad miljöpåverkan är starkt knutet till god resurshushållning av resurser.

Syftet med avfallsplanen

Syftet med avfallsplanen är att genom ökad kunskap och medvetenhet hos kommuninvånarna samt långsiktig avfallsplanering leda avfallshanteringen mot ett hållbart samhälle där alla upplever att det är lätt att göra rätt och mängden avfall minskar.

Framtagande av avfallsplanen

Framtagandet av avfallsplanen har följt Naturvårdsverkets föreskrifter om innehållet i en avfallsplan. Avfallsplanen har tagits fram av en arbetsgrupp bestående av representanter från Sydnärkes kommunalförbund och kommunala fackområden. Arbetsgruppens representanter har fört dialog och inhämtat synpunkter inom sina respektive förvaltningar under arbetets gång. Delar av Sydnärkes kommunalförbunds direktion har utgjort styrgrupp för framtagandet. Under våren 2020 skickades ett förslag till ny avfallsplan på remiss inom kommunernas förvaltningar och bolag. Därefter har avfallsplanen ställts ut under 8 veckor. Beslut om antagande har gjorts av varje kommuns fullmäktige.

Avfallsplanen innehåller tre målområden som är uppdelade i mer detaljerade delmål. För varje delmål finns åtgärder föreslagna (bilaga 1). Åtgärderna ska endast ses som förslag på vad som kan göras för att delmålen ska kunna nås. Det är sedan upp till varje kommun att själva bestämma vad som behöver göras och hur man ska organisera sig för att nå målen.

Avfallsplanen fokuserar på det avfall som Förbundet ansvarar för, dvs kommunalt avfall (hushållsavfall) samt avfall från kommunernas egna verksamheter. Övrigt avfall ingår i avfallsplanen i den mån som Förbundet/kommunerna har rådighet över att påverka det.

Ansvarsfördelning

Då denna avfallsplan är gemensam för Sydnärkes kommunalförbund (nedan kallat Förbundet) och de fyra kommunerna Askersund, Hallsberg, Laxå och Lekeberg är det viktigt med en tydlighet i hur ansvarsfördelningen ser ut och hur avfallsplanen ska genomföras.

Kommunerna har i sina respektive kommunfullmäktige beslutat om avfallsplanen och är tillsammans med Förbundet ansvariga för planens genomförande.

Förbundet har ansvar för den strategiska planeringen av frågor kring avfallshantering samt insamling och behandling av kommunalt avfall (hushållsavfall) i kommunerna. Förbundet har även ansvar för drift av återvinningscentralerna där insamling och behandling ingår. Gällande avfallsplanen så kommer Förbundet att vara den sammanhållande drivkraften till att planen genomförs och följs upp.

Respektive kommun har ansvar för det avfall som uppkommer i sina egna verksamheter och ska säkerställa att det hanteras på ett korrekt sätt. Kommunerna äger även frågan kring nedskräpning och renhållning på allmän platsmark.

Tillsyn enligt miljöbalken utförs av Sydnärkes miljöförvaltning för de tre kommunerna Askersund, Laxå och Lekeberg. För Hallsbergs kommun utförs tillsynen av den gemensamma miljöenheten för Hallsbergs och Kumlas kommuner.

Mål och åtgärder

Genomförande och uppföljning

Avfallsplanens mål är satta till 2025, men kommer att följas upp årsvis. Uppföljningen kommer att ske för respektive målområde och på delmålsnivå.

I genomförandet av avfallsplanen ligger fokus på att uppnå de satta målområdena och delmålen. Åtgärderna ska ses som möjliga verktyg och aktiviteter för vägen till målpåfyllelse, men även andra än de föreslagna åtgärderna kan leda till att målen nås. Andra åtgärder än de föreslagna är alltså möjliga att vidta för att nå målen inom respektive kommun. Förbundet är behjälpliga i kommunernas arbete med framtagande av åtgärder samt i arbetet med dem.

För att ha en avfallsplan där kommunerna och Förbundet arbetar med prioriterade åtgärder som är aktuella och relevanta så är ett samarbete nödvändigt. Respektive kommun är ansvarig för att presentera vilka relevanta åtgärder som ska vidtas samt implementera relevanta mål i sina verksamheter. Förbundet och respektive kommun behöver gemensamt ta fram handlingsplaner för detta. Målen följs upp årsvis av Förbundet utifrån underlag från respektive organisation. Genom att välja ut de åtgärder som är relevanta och aktuella utifrån de rådande förutsättningar och det som övrigt händer i kommunen och i Förbundet blir det möjligt att fokusera på målen och de åtgärder som bedöms göra störst nytta då.

Målområde 1

Hållbar konsumtion och förebyggande av avfall

Målet är att förebygga uppkomsten av avfall. Att förebygga avfall är det högst prioriterade steget i avfallstrappan. Då Sydnärkes kommunalförbund har valt att ansluta sig till 25/25-målet (se sid 6) har målen som berör matavfall- och restavfall satts utifrån detta.

Ett sätt att förebygga avfall är att minska konsumtionen. Avfall kan också förebyggas genom att konsumtionen blir mer hållbar. Då målområdet berör hur människors beteenden och konsumtion kan påverkas har Förbundet/kommunerna liten rådighet. Däremot har Förbundet och kommunerna en viktig roll som föregångare som kan visa på möjligheter och vägen till förändring. Ett aktivt agerande för att minska konsumtionen och förebygga avfall kan exempelvis ske genom att använda upphandling och inköp som verktyg. Förbundet har en viktig roll i att motivera och ge information till hushållen samt se till att det finns system som gör det lätt att göra rätt.

Det är viktigt att jobba med målet för att minska påverkan på människors hälsa, natur och klimat genom att minska transporter och utvinning av naturresurser.

Målet kan uppnås genom att på olika sätt aktivt arbeta för att öka medvetenheten hos hushåll och verksamheter. Det kan exempelvis göras genom att låta Förbundets och de kommunala verksamheterna visa vägen och vidta åtgärder som även kan tillämpas på hushållen. För att uppnå en ökad grad av återanvändning och återvinning behövs också ytterligare information och dialog med kommuninvånare. Att utveckla de faktiska möjligheterna att lämna in avfall som kan återanvändas eller materialåtervinnas samt göra det lätt att göra rätt kan också leda till ökad återanvändning och återvinning.

Under avfallsplanperioden 2017-2020 har mängden restavfall minskat. En förklaring är att Hallsberg började med utsortering av matavfall under 2016. Genom införandet av gröna påsen finns det stor potential att fortsätta arbetet med att minska matsvinnet, sortera ut och minska mängden matavfall i restavfallet.

Målområde 1

Delmål 1: Restavfall

Mängd restavfall har minskat med 25 % år 2025 jämfört med 2015.

Delmål 2: Matavfall

Mängden onödigt matavfall (matsvinn) som uppkommer i kommunala kök ska minska. Detta delmål styrs av andra kommunala måldokument.

Delmål 3: Engångsartiklar

Minimera användningen av engångsartiklar inom de egna verksamheterna där så är möjligt.

Delmål 4: Upphandling

Upphandling av varor, material och tjänster ska göras på sätt som leder till avfallsminskning och ökad återanvändning.

Målsområde 2

Ökad materialåtervinning

Målet är att en större andel av det avfall som idag går till förbränning ska sorteras ut för materialåtervinning. Med en ökad materialåtervinning kan både åtgången av resurser och avfallens påverkan på miljön minska.

Det är viktigt att jobba med målet för att ta tillvara på det material som är möjligt att sortera och på så sätt öka materialåtervinningen. Genom att öka utsorteringen av restavfallet kan mängden material till materialåtervinning öka samtidigt som mängden restavfall minskar. Då restavfallet som uppkommer går till energiåtervinning är det också viktigt att farligt avfall och elektronikavfall sorteras ut så att det kan hanteras på rätt sätt.

Målet kan uppnås genom en långsiktig hållbar planering och att användningen av de system som finns idag ökar. Här är Förbundet och de kommunala verksamheterna nyckelaktörer som behöver visa vägen. Det är viktigt att motivera invånare och sprida kunskap om varför och hur fraktioner ska sorteras för att kunna hanteras på ett korrekt sätt. Ett fortsatt arbete med Gröna kortet-utbildningen är en viktig del för att nå målet, men det behövs också andra kommunikationsvägar. För att nå målen behövs också nya system som gör det lätt att sortera sitt avfall.

Under avfallsplaneperioden 2017-2020 har utsorteringen av matavfall ökat, men fortfarande är det en stor andel som inte sorteras ut. Arbetet med att motivera hushåll och verksamheter att sortera ut matavfallet behöver därför intensifieras under kommande år. Ansvar för förpackningsavfall och tidningar ligger för närvarande hos producenterna, men Förbundet har en viktig roll i att informera om vikten av att detta avfall sorteras ut från restavfallet.

Målområde 2

Ökad materialåtervinning

Mängden restavfall vid återvinningscentralerna minskade under föregående planperiod. Arbetet med att mer avfall ska kunna gå till återbruk kommer att fortsätta samtidigt som återvinningscentralerna behöver utökas och utvecklas så att mer avfall kan sorteras ut för materialåtervinning.

Att införa källsortering på allmän plats är ett sätt att synliggöra nyttan med att sortera ut förpackningar och returpapper. Det ger också en signal till invånarna att det är en viktig fråga för kommunerna. Arbetet initierades under föregående planperiod. Under kommande period behöver olika delar av kommunerna tillsammans med Förbundet prioritera frågan gemensamt så att system kan införas och testas.

Målområde 2

Delmål 1: Avfallshantering

Avfallshantering ska vara en självklar del i all kommunal planering.

Delmål 2: Matavfall

Mängden matavfall i restavfallet ska minska med 25% till 2025 jämfört med 2015.

Delmål 3: Förpackningar och returpapper

Mängden förpackningar och returpapper i restavfallet ska minska med 20% till 2025 jämfört med 2020.

Delmål 4: Grovavfall

Mängden grovavfall som går till materialåtervinning vid återvinningscentralerna ska öka med 20% till 2025 jämfört med 2020

Delmål 5: Källsortering

Senast 2023 ska möjligheterna att införa en fungerade källsortering i stadsmiljöer ha utretts.

Delmål 6: Farligt avfall och elavfall

Insamlingssystem för farligt avfall och elavfall ska ha god tillgänglighet och vara lätta att använda.

Målsområde 3

Minskad nedskräpning för en renare miljö

Målet är att nedskräpningen ska minska utan ökade insatser på sikt.

Det är viktigt att jobba med målet för att minska den negativa påverkan som nedskräpning har på både människor och miljön. Nedskräpning förekommer både i den allmänna utemiljön i form av "småskräp" och genom att större mängder avfall lämnas i naturen. Ett skräpig område eller plats leder också ofta till att ytterligare skräp hamnar där.

Målet kan uppnås genom att skapa förutsättningar för att avfall hamnar på rätt plats. Kommunerna behöver arbeta strategiskt och med både förebyggande och aktiva "städa"-insatser. En ökad medvetenhet kring nedskräpningsproblematiken kan också bidra till att målet uppnås. Det finns idag ett stort folkligt engagemang i kommunerna för att minska nedskräpningen vilket bland annat har visat sig genom ett högt deltagande i Håll Sverige Rents "skräpplockarkampanjer" tidigare år. Detta är något att ha som utgångspunkt för kommande målarbete.

Under avfallsplanperioden 2017-2020 fanns inte nedskräpning med som ett målsområde. Kommunerna arbetar dock sedan länge för att minska nedskräpning på offentliga platser och i naturen. Kommunerna arbetar exempelvis med att försöka spåra källan till de större nedskräpningar som upptäcks. Nedskräpning är dock ett växande problem som tar onödiga resurser i anspråk. Allt fler platser i naturen drabbas av större nedskräpning, exempelvis längs mindre avtagsvägar och i skogsområden.

Målområde 3

Delmål 1: Nedskräpning

Platser där större nedskräpning sker ska aktivt förebyggas.

Delmål 2: Nedskräpning på allmän plats

Nedskräpning på allmän plats ska minska till 2025 jämfört med 2020.

Strategier

*för avfallsplanens
genomförande*

Strategier för avfallsplanens genomförande

I framtagandet av avfallsplanen har ett antal strategier identifierats som särskilt viktiga för att nå avfallsplanens mål. Strategierna är övergripande och utgör det långsiktiga förhållningssätt som behövs för att uppnå målen.

Kommunerna/förbundet föregår med gott exempel och visar vägen

För att kunna uppnå målen krävs i flera fall ett ändrat beteende hos både invånare och verksamma. Med kommunerna och Förbundet som avfallsplanens avsändare är det därför viktigt att kommunerna och Förbundet själva föregår med gott exempel inom avfallsområdet, för att på så sätt motivera och visa vad som är möjligt.

Kommunikation

Att informera och sprida kunskap kring avfallshantering och avfallsplanering är en viktig del i arbetet med att skapa beteendeförändring hos de som bor och verkar i kommunerna. Kommunerna och Förbundet har idag ett utvecklat arbete kring kommunikation och information där Förbundet har en ledande roll att ta fram informationsmaterial och kampanjer. Detta arbete behöver fortsätta med ett samarbete mellan Förbundet och kommunerna. Det är också viktigt med en god dialog för att få en bra förståelse för de behov och önskemål som invånare och verksamma har vad gäller exempelvis insamlingsystem och möjligheten att lämna olika sorters avfall. Kommunikation är en av de strategier som genomsyrar genomförandet och uppfyllelsen av de flesta mål och delmål som finns i avfallsplanen.

Tillgänglighet

För att underlätta för boende och verksamma i kommunerna att göra hållbara val är det viktigt att skapa förutsättningar för det. Det ska vara lätt att göra rätt. Ett sätt är att beakta avfallshantering tidigt i planeringsprocessen och där få med brukarperspektivet. De insamlingsystem som erbjuds behöver anpassas till användarnas behov och möjligheter.

Samverkan och stärkt dialog

Olika aktörer behöver vara delaktiga för att avfallsplanens mål ska kunna nås. Det är viktigt med ett engagemang från Förbundet och kommunerna eftersom det är en gemensam avfallsplan. Flera olika förvaltningar och bolag inom kommunerna behöver också bidra så att vägen till måluppfyllelse kan göras tillsammans. Även avfallsentreprenörer, fastighetsägare, handel, bostadsrättsföreningar med flera behöver vara delaktiga .

Styrmedel

Styrmedel är viktigt och kan användas för att visa på riktningen i avfallsarbetet. Detta behandlas mer ingående i bilaga 5.

Innovation

Avfallsplanens mål förutsätter innovationer, alltså nya idéer och lösningar. Det kan exempelvis handla om nya system för återbruk, nya behandlingsmetoder eller ny avsättning för insamlat material. Med innovationer utvecklas möjligheterna till en mer hållbar avfallshantering.

Bilagor

Bilaga 1 - Tänkbara åtgärder

Bilaga 2 - Nulägesbeskrivning

Bilaga 3- Uppföljning av avfallsplan

Bilaga 4 - Framtida insamlingsystem och anläggningar

Bilaga 5 - Styrmedel

Bilaga 6- Deponier

I samarbete med:

Askersunds
KOMMUN

HALLSBERGS
KOMMUN

LAXÅ
KOMMUN

LEKEBERGS
KOMMUN

Antagen av kommunfullmäktige i:

Askersund: 2020-11-30

Hallsberg: 2020-11-23

Laxå: 2020-11-11

Lekeberg: 2020-11-30